

Heikki Luoto, kehittämispäällikkö, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Asiantuntijalausunto HE 38/2024, StV 24.5.2024

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen tupakkalaista.

Tupakkalain tavoitteeksi on asetettu, että alle viisi prosenttia aikuisväestöstä käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita päivittäin vuoteen 2030 mennessä. Riskinä on, että uusien tuotteiden markkinoiden laajentaminen vesittää tavoitteen ja luo uuden nikotiiniriippuvaisten nuorten sukupolven.

Perustuslain (19§ 3 mom.) mukaan julkisen vallan tehtävä on edistää väestön terveyttä ja kehittää terveyteen vaikuttavia olosuhteita. Suomen tulee suojella tulevia sukupolvia nikotiinituotteiden käytön aiheuttamilta haitoilta, kaventaa väestön terveyseroja ja edistää hyvinvointia. Terveydelle haitallisten nikotiinipussien löyhä sääntely ja myynnin salliminen laajasti on ristiriidassa tavoitteen kanssa.

Lisäksi Suomi kuuluu kansainväliseen Maailman terveysjärjestön (WHO) tupakkapuitesopimukseen (FCTC). Sopimuksen artikla 5.2 (b) velvoittaa sopimusosapuolet tehokkaisiin toimiin muun muassa nikotiiniriippuvuuden torjumiseksi ja vähentämiseksi.

Tunnusomaiset maut ja tuoksut

Makuaineiden kieltäminen on tutkitusti tehokas keino ehkäistä nuorten tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön aloitusta. Tutkimusten mukaan makuaineet lisäävät nuorten kiinnostusta tupakka- ja nikotiinituotteita kohtaan, luovat tuotteista vähemmän haitatonta mielikuvaa sekä madaltavat kokeilun ja käytön kynnyksiä. Erityisesti mentoli on ollut suosittu maku- ja lisäaine tupakka- ja nikotiinituotteissa. Mentoli peittää nikotiinin karvasta makua ja lisää nikotiinin imeytymistä, helpottaen käyttöä sekä edesauttaen riippuvuuden kehittymistä.

Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että yhdenmukaiset tuotepakkaukset tupakkatuotteissa ovat osaltaan vähentäneet tupakointia. Samalla ehkäistään tuotepakkausten houkuttelevuutta ja käyttöä markkinoinnin välineenä.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Kaikki makuaineet ja tuoksut kielletään yhdenmukaisesti kaikissa nikotiinituotteissa.

Haitatonta nikotiinia ei ole olemassa

Nikotiiniraja 16,6 mg/g on liian korkea. Nikotiini luokitellaan voimakasta riippuvuutta aiheuttavaksi myrkyksi, joka aiheuttaa moninaisia haittoja. Jo pieninä annoksina nikotiini voi aiheuttaa myrkytysoireita, ja suuremmat annokset ovat erityisen vaarallisia, varsinkin lapsille. Euroopassa osa maista, kuten Hollanti ja Belgia, ovat kieltäneet nikotiinipussit kokonaan. Jos nikotiinipussit tuodaan markkinoille, rajana tulisi olla 4 mg/g, joka on sama kuin lääkelaille säännellyissä korvaustuotteina käytetyissä nikotiinipusseissa.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Nikotiinipussien enimmäisrajaksi tulee asettaa 4 mg/g sekä vähittäismyynnissä että maahantuonnissa, joka on vastaava kuin nikotiinikorvaustuotteisiin asetettu raja.
- Toteutetaan Ilkka Oksalan vetämän tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän esittämät toimenpiteet nikotiinihaittojen vähentämiseksi.

Nuorten suojeleminen nikotiiniriippuvuudelta

Nikotiinin kokeilu ja käyttö alkaa usein ennen 20 ikävuotta. Kouluterveyskysely osoittaa kasvun nuorten kiinnostuksessa uusiin nikotiinituotteisiin. Sähkösavukkeen käytön väheneminen pysähtyi ja päivittäinen käyttö sekä kokeilut olivat lisääntyneet erityisesti yläkoululaisilla tytöillä sekä jopa 4.–5. luokkalaisilla. Nikotiinipusseista ovat kiinnostuneita erityisesti ammattiin opiskelevat pojat, joista jo huomattava määrä (42 %) raportoi käyttäneensä tuotetta vähintään kerran. Yläkoulun 8.–9. luokkalaisista pojista lähes joka neljäs (23 %) kertoi käyttäneensä nikotiinipusseja.

Tuoreimmassa Maailman terveysjärjestö WHO:n koululaistutkimuksessa jopa 15 % 9. luokkalaisista käytti sähkösavukkeita viimeisen 30 päivän aikana. Lisäksi joka kolmas nuori pitää nikotiinipusseja (36 %) ja sähkösavukkeita (34 %) trendikkäinä EHYTin Nuoret ja päihteet -kyselyn (2024) mukaan. Uudet nikotiinituotteet eivät ole tulleet vain tupakkatuotteiden tilalle, vaan osittain niiden rinnalle.

Yli 60 % nuorista pitää helppona hankkia nikotiinituotteita alaikäisenä. Yleisimmät nikotiinin hankkimiskanavat nuorille ovat kotimaiset myyntipisteet (28 %), kaverit (28 %) ja ulkomaalaiset myyntipisteet (15 %). Etämyyntikiellon osalta on hyvä huomioida, että valvonnan toteuttaminen nikotiinittomien ja nikotiinia sisältävien tuotteiden osalta voi olla haastavaa.

Markkinointikielto on erityisen tärkeää, jotta nuorten nikotiinikokeilut eivät yleisty tai mielikuvat nikotiinin terveyshaitoista muutu positiivisiksi. Tällä hetkellä sosiaalisessa mediassa nikotiinituotteiden markkinointia kohdennetaan nuoriin.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Kaikkien tupakkalain alaisten tuotteiden, myös savuttomien nikotiinituotteiden ja tupakan vastikkeiden ikäraja tulee nostaa 20 ikävuoteen (myynti, osto, hallussapitokielto, maahantuonti).
- Maahantuonnin rajat tulee laskea 100 grammaan nuuskan ja nikotiinipussien osalta.
- Nikotiinittomien kertakäyttöisten sähkösavukkeiden (vape) sekä nikotiinipusseja muistuttavat energianuuskat, jotka lukeutuvat tupakan vastikkeiksi, tulee lisätä koulujen, oppilaitosten ja päiväkotien sisä- ja ulkotilojen sekä leikkikenttien tupakointikieltoihin.
- Markkinointikieltojen valvonnassa tulee resursoida Valviraa toimimaan erityisesti verkossa ja sosiaalisessa mediassa.

Lisätietoja:

Juha Mikkonen, toiminnanjohtaja, juha.mikkonen@ehyt.fi, 050 527 4780

Heikki Luoto, kehittäispäällikkö, heikki.luoto@ehyt.fi, 050 368 8894